

Rola gospodarcza Kanatu Kilońskiego w państwie niemieckim w latach 1895–1914; Marcin Tomczak, *Wkroczenie Armii Czerwonej do Gniezna w świetle gnieźnieńskich czasopism z lat 1945–1989;* Wojciech Czwojda, *Historia społeczeństwa polskiego w filmach „Podróźni jak inni”, „Odejścia, powroty” i „Wielkanoc” w reżyserii Wojciecha Marczewskiego;* w czwartek: Szymon Bauman, *Czy współczesny kolekcjoner może przyczynić się do rozwoju badań historycznych? Studium nad pozostałościami krakowskiej firmy Zygmunta Ziembickiego;* Liliana Kasprzak, *Zbiory i funkcje Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 1857–2017;* Justyna Pera, *Walka o materiały źródłowe w początkach istnienia PRL na przykładzie Archiwum Państwowego w Poznaniu;* Marta Włodarczyk, *Upór i determinacja – historia pomnika harcerskiego na poznańskiej Malcie;* w piątek: Kacper Awzan, *Obraz Alp w relacjach Polaków po Europie w XVIII wieku;* Szymon Meller, *Zarys medycyny wojskowej w legionach rzymskich. Od Oktawiana Augusta do późnego antyku;* Julia Olejniczak, *Zjawisko „life-cycle servants” na przykładzie pracy kobiet w XIX-wiecznym Poznaniu,* oraz w sobotę: Paulina Kurdek, *Kolekcjoner, archiwistka i stara szafa.*

Decyzją sejmiku obradującego ostatniego dnia zjazdu XXVII Ogólnopolski Zjazd Historyków Studentów odbędzie się na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Reprezentantkami Studenckiego Koła Naukowego Historyków na rzeczonym sejmiku były redaktorka czasopisma „Nasze Historie” Paulina Kurdek oraz sekretarz SKNH Justyna Pera.

Justyna Pera

III Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu *Oblicza wojny* pt. *Ludzie wojny*, Łódź 7–8 czerwca 2018 r.

7–8 czerwca 2018 r. w Instytucie Historii Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się już III Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Oblicza wojny*, tym razem jej temat brzmiał: *Ludzie wojny*. Podobnie jak w przypadku wcześniejszych edycji, organizatorzy zaprosili do udziału przedstawiciele różnych dyscyplin: historyków, historyków sztuki, filologów, archeologów, politologów itd. Dla podejmowanej problematyki nie stawiano też ograniczeń chronologicznych, w rezultacie czego wygłoszone referaty poruszały tematy od antyku po dzieje najnowsze.

Otwarcia konferencji dokonał przewodniczący Komitetu Organizacyjnego prof. dr hab. Jarosław Kita. Witając zgromadzonych, wyraził zadowolenie z tak dużego zainteresowania badaczy łódzką konferencją, zwrócił też uwagę na uniwersalny charakter badań nad historią wojskową. Zaprezentował rów-

niez zebranych w Sali Rady Wydziału Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ nowo wydany tom czasopisma „Acta Universitatis Lodzianis”, w którym znalazły się materiały pokonferencyjne, będące pokłosiem pierwszego spotkania z cyklu *Oblicza wojny*¹. Powitania gości dokonał dyrektor Instytutu Historii UŁ prof. dr hab. Dariusz Jeziorny, który w swoim wystąpieniu przedstawił również osiągnięcia ośrodka łódzkiego na polu badań historyczno-wojskowych. Z satysfakcją podkreślił dobre przyjęcia w środowisku naukowym konferencji z cyklu *Oblicza wojny*, czego wyrazem jest wzrost liczby uczestników kolejnych edycji. Następną głos zabrała prof. dr hab. Aneta Pawłowska, prodziekan Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ. Zwróciła ona uwagę na szerokie spektrum tematów, jakie zgłosili uczestnicy konferencji, stwierdziła, iż cieszy ją fakt, że reprezentanci tak wielu instytucji naukowych zawitali do Łodzi. Życząc owocnych obrad, wyraziła jednocześnie nadzieję, że goście, pomimo napiętego programu konferencji, znajdą czas na spacer i docenią uroki miasta.

Tradycją konferencji stały się wystąpienia renomowanych badaczy – ekspertów w zakresie historii wojskowości, którzy swoimi referatami otwierają część naukową obrad. Tym razem pierwsze wystąpienie eksperckie należało do prof. dr hab. Karola Olejnika, reprezentującego poznańskie środowisko naukowe. W bardzo ciekawym referacie pt. *Polak – wojownik? Wzorzec polskiego mężczyzny* przedstawił mit szlachcica – wojownika w Polsce, od czasów średniowiecza po XX w. Referent zwrócił uwagę na genezę tego mitu. Jego narodzin upatruje w postawie szlachty, która im mniej miała okazji, aby wykazać się w na polu bitwy, tym bardziej starała się podkreślać swoje wojenne zasługi. Uprzywilejowana rola stanu rycerskiego w Królestwie Polskim była konsekwencją ponoszenia przez tę grupę ciężarów wojennych. W czasach, gdy wojen było mniej, tym bardziej o polskim szlachcicu należało mówić jako wojownikowi, aby taki jego wizerunek utrwalić w społecznym odbiorze. Referent zwrócił również uwagę na istniejącą w Polsce tradycję ułańską, która wpisuje się w szeroki kontekst gloryfikacji polskich mężczyzn wojowników.

W roli następnego eksperta wystąpił prof. dr hab. płk Juliusz Tym z Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. Przedstawił on wykład pt. *Żołnierz na wojnie i po wojnie*. Jednym z poruszanych przez referenta problemów była kwestia adaptacji żołnierzy w warunkach wojennych. Przedstawił zjawisko „kryzysu pierwszych dni wojny”, czyli sytuacji, gdy zacieśnieniu ulegają relacje dowódca – żołnierz, a wszelkie procedury zostają uproszczone. Zwrócił uwagę na zjawisko dehumanizacji wojska podczas konfliktów. Dostrzegł fakt, iż często żołnierze wysoko oceniani podczas pokoju nie sprawdzają się

¹ „Acta Universitatis Lodzianis”, Folia Historica 99. Tom dostępny jest on-line w formie pdf na stronie Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/historica/issue/view/227/showToc> (dostęp 12 września 2018 r.).

w trakcie wojny. Z drugiej strony ci, z którymi są problemy podczas służby garnizonowej, okazują się znakomitymi żołnierzami na wojnie. Kończąc, poruszył problem ponownej adaptacji w społeczeństwie wojskowych powracających z wojen.

Po wystąpieniach eksperckich obrady toczyły się równolegle w trzech panelach. W pierwszym znalazły się referaty dotyczące wojskowości od czasów starożytności po XIX w. Były to wystąpienia poświęcone takim postaciom, jak: William Marshal, Bohdan Chmielnicki, James Wolfe, Tadeusz Kościuszko czy Napoleon Bonaparte. Druga grupa referatów to swego rodzaju portrety zbiorowe ukazujące m.in.: rodyjskich najemników, rotmistrzów z czasów wojny popiej, członków chorągwi nadwornej Jana Olbrachta, hiszpańskich inwalidów wojennych doby wczesnonowożytnej, życie garnizonowe żołnierzy pruskich w dobie Prus Południowych, polskich szwoleżerów w armii napoleońskiej oraz wojskowych związanych ze Szkołą Wojskową Aplikacyjną. W drugim panelu zaprezentowano głównie badania dotyczące wojskowości okresu II Rzeczypospolitej. Z wyjątkiem wystąpienia poświęconego Zachodniej Dywizji Strzeleckiej Armii Czerwonej uczestnicy konferencji zaprezentowali głównie referaty poświęcone wyższym oficerom armii polskiej okresu międzywojennego. Panel trzeci skupił badaczy specjalizujących się w najnowszych dziejach świata. Bohaterami wystąpień byli m.in.: Sam Nujoma Fauzi al-Qawuqji i Abd al-Kadir al-Husajni, Kassim Sulejmani, Żeljko Ražnatović czy uczestnicy ostatnich walk na Ukrainie.

Drugiego dnia obrady toczyły się w jednej sekcji. Wygłoszone wówczas referaty poświęcone były kobietom uwikłanym na różne sposoby w wojny. Mówiono więc o: Aethelflaeda walczącej z Wikingami, Malichne – towarzysze życia Hermána Cortésa, Indirze Ghandi, Elżbiecie Zawackiej, Aleksandrze Szczerbińskiej i in. Druga grupa wystąpień wygłoszonych tego dnia dotyczyła problematyki obozowo-więziennej. Na styku tego i poprzedniego bloku znalazł się referat ukazujący życie więźniarek z Ravensbrück. Ponadto ukazano: sylwetki oprawców z obozu w Auschwitz i więzienia w łódzkim Radogoszczu, losy polskich żołnierzy w radzieckim obozie w Juchnowie oraz oficerów internowanych przez emigracyjny rząd Władysława Sikorskiego na Wyspach Brytyjskich.

Zamknięcia konferencji dokonał prof. Kita, który podziękował uczestnikom i organizatorom konferencji. Zaprosił również zebranych do udziału w kolejnej edycji konferencji z cyklu *Oblicza wojny* pt. *Armia kontra natura*, która odbędzie się w Instytucie Historii UŁ w czerwcu 2019 r.

Podsumowując, należy zauważyć, że kolejne edycje łódzkiej konferencji *Oblicza wojny* przyciągają coraz liczniejszą rzeszę badaczy. Wydaje się to ważne miejsce spotkań naukowców, w których badaniach historia wojskowości zajmuje ważne miejsce. Z pewnością o konferencji tej powinni pamiętać również ci, którzy z dziedziną tą mają do czynienia sporadycznie, lecz w bada-

niach, w których natrafiają na wątki dotyczące dziejów wojen, a tymi warto podzielić się ze specjalistami. W omawianym spotkaniu udział wzięło blisko sześćdziesięciu referentów z 24 instytucji naukowych. Wśród nich znaleźli się zarówno uznani i utytułowani już badacze, jak i ci, którzy poważne badania historyczne dopiero zaczynają – doktoranci. Większość wygłoszonych referatów oparta była w większym lub mniejszym stopniu na niewykorzystanych wcześniej źródłach bądź też była nowym spojrzeniem na z pozoru znane już kwestie. Wystąpieniom towarzyszyła – jak zwykle podczas tego rodzaju spotkań – dyskusja, niekiedy bardzo gorąca, która wzbogacała przekaz niesiony przez referaty. Kończąc, należy odnotować informację, iż organizatorzy zapowiedzieli wydawnictwo pokonferencyjne, którego zawartość powinna zainteresować nie tylko historyków wojskowości.

Tadeusz Grabarczyk

Gala wręczenia Nagród im. prof. Stanisława Nawrockiego dla archiwistów województwa wielkopolskiego, Poznań, 8 czerwca 2018 r.

Z okazji Międzynarodowego Dnia Archiwów 8 czerwca 2018 r. zostały po raz pierwszy wręczone Nagrody im. prof. Stanisława Nawrockiego dla archiwistów województwa wielkopolskiego. Ustanowiona 6 listopada 2017 r. Nagroda, której organizatorem jest Wojewoda Wielkopolski we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu, Archiwum Państwowym w Poznaniu i Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu, jest pierwszym tego typu wyróżnieniem w Polsce.

Patronem jest zasłużony archiwista i historyk, długoletni pracownik Archiwum Państwowego w Poznaniu prof. dr hab. Stanisław Nawrocki (1925–2000).

Celem Nagrody jest uhonorowanie archiwistów za wybitne osiągnięcia w pracy na terenie województwa wielkopolskiego – za całokształt zasług na polu zawodowym, za dorobek naukowy w dziedzinie archiwistyki i archiwoznawstwa oraz za dokonania organizacyjne torujące drogę rozwojowi archiwów.

Kilkuletnie zabiegi (2015–2017) Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu, Archiwum Państwowego w Poznaniu oraz Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu o ustanowienie nagrody dla archiwistów wielkopolskich znalazły swój finał pod koniec 2017 r., kiedy 6 listopada Wojewoda Wielkopolski Zbigniew Hoffmann ustanowił Nagrodę i powołał Kapitułę. Tego samego dnia odbyło się pierwsze spotkanie Kapituły w siedzibie Oddziału